

TÚLÉLŐMŰVÉSZEK



A pésterzsébeti hajléktalanszálló napjai melegedőjében dél körül nagy a mozgolódás. Kortalan, megtört arcú férfiak és nők vánszorognak hatalmas szatyráikkal – vagyonukkal. Ki melegedni jön, ki fürödni, mosatni, a pékségek által felajánlott maradékokat magához venni, vagy csak múlatni az időt. Mások számára ez a hely afféle „diszpécserközpont”, ami összeköti őket a civilizációval: ide érkeznek a hivatalos leveleik, s az itt dolgozók adják át számukra a szeretteiktől, aggódó csalátagjaiktól nagy ritkán érkező üzeneteket. Ki gondolná, hogy másnak is megéri hajléktannak lenni? Az iroda kamerája rögzíti, amint egy fiatal nő kiszáll a Mercedesből, és hajléktalanigazolványt próbál beszerezni – magának... Itt nem jár sikerrel...





„Lehet, hogy önző lettem... Lehet önző egyáltalán egy hajléktalan?”

Nyikordul az intézmény bejáratának vaskapuja, megérkezik első beszélgetőpartnerünk. Péter 51 éves. A Haller utcából érkezik éppen. Ápolt, borotvált, az ő ruhája is tiszta. Jó melegen van öltözve.

- Péter, csak nem az adóügyidet intézted?
- De bizony azt. Én minden dolgozok...
- Akkor neked van rendes szállásod? Ma például hol töltötted az éjszakát?
- Egy szemétledobóban. Ez egy panelházon belül van. Általában ott töltöm az éjszakákat.
- A lakók mit szólnak ehhez?
- Engem szeretnek. Elfogadtak. Legalábbis az első emeletiek, csak ők tudnak rólam. Okosan kell csinálni. Nem kell senkivel találkozni. Ruhát adnak, néha enni valót, úgyhogy nincs semmi probléma.
- Mivel foglalkoztál korábban?
- Autószerelőnek tanultam, de abba hagytam. Aztán postás voltam. Most a „közhasznúnál” dolgozom.
- Hogyan kerültél az utcára, és mikor?
- Most van húsz éve. A lakást otthagytam a nejeméknek és a gyerekemnek. Aztán albérletről albérletre vándoroltam, utána jött az országjárás...



- Mindig dolgoztál valamit?
- Igen.
- Hogy lehet, hogy mégsem tudtál egy albérletet fenntartani?
- Nem tudnám én azt kifizetni. Van egy kis adóságom is. Vettem fel áruvásárlási kölcsönt, no, nem magamnak...

Sokáig a Fővárosi Közterület-fenntartónál dolgoztam, utána villanyserelőkkel jártuk az országot – nem volt rossz, szerettem. Építkezéseket csináltunk, közben lakókocsiban laktunk. Aztán megtámadtak, és eltört a lábam. Emiatt 7 hónap 20 napig nem dolgoztam, s utána már nem bírtam azt az iramot. Jelentkeztem munkanélküli segélyre, kiközvetítettek a „közhasznúakhoz”.

Három éve itt vagyok. Ide visszavárnak. Most hosszabbítottam meg az orvosimat.

- Nem vagy beteg?
- 2007 őszén volt egy sztrókom, azóta a bal lábamra sántítok. Vagyis hát a balesetem óta sántítok. Elestem, s ekkor hátról belém rúgott valaki.

– Korábban – a lépcsőház előtt – hol laktál?





„Elég egy kis depresszió, vagy válás, kisemmizés, s utcára lehet kerülni.”



– A Táblás utcában, az átmeneti szállón. Ott eltűnt a pénzem, és ki kellett költözniöm. 15 ezer forint tartozásom van, és addig nem lehetek vissza, míg ki nem fizetem. Nem hittek nekem, hogy beadtam nekik azt a pénzt, csak miután kitettek, akkor került elő valahonnan. De én már oda nem megyek vissza.

– Jobb neked mostani helyeden, mint a szálalon? Gondolom, állandó sötét is van ott, egy szemtéledobóban nincs ablak...

– Nem is kell. Fény az van, bevilágít a lámpa. Én csak estére megyek be. Tegnap bementem 12-kor, és hajnalra kettőtől már jártam az utcákat.

– Csak télen laksz a szemtéledobóban? Nyáron hol leszel?

– Maradok. A holmijaimat is ott hagyhatom, nem viszik el. A Táblás utcában egyszerre nyolc telefonomat lopták el. Volt, amit találtam, a testvéremtől is kaptam...

– Előfordult már veled, hogy a kukából kellett keresned ennivalót?

– Az nem. Én üvegeket gyűjtök, és alumíniumdobozokat. Ma például leadtam huszonhármat.

– Akkor azért csak át kell tűrni a kukákat... Hogy látod, pazarlóan élnek az emberek?

– Nagyon. Tegnap például a szemét mellé volt rakva egy szatyor. Kinyitom: vadonatúj bútorjisztító. A húgomnak adtam, ő meg adott érte egy ezrest. Pedig nem akartam érte pénzt kérni – ott kávézok nála minden reggel.

– Ők nem tudnának befogadni?

– Nem olyan nagy a lakása, meg hát, neki ott vannak a gyerekei. A másik testvéremnél ugyanez a helyzet.

– Nem lehetne az udvarukban egy kis kunyhót építeni neked?

– Nem egy nagy hely az. Áll ott egy meggyfa, és kész.

– A gyermekdről tudsz valamit?

– Akkor láttam utoljára, amikor el volt törve a lábam. Ennek hétféle. Ő már 29 éves.

– Korábban nem volt jó a kapcsolatotok?

– Dehogysisnem! A volt feleséggel sem volt rossz sokáig. Még ő intézte el, hogy itt dolgozzak a villanyszerelőknél. Ő lett a főnököm. Nem engedte, hogy meghaljak.

– Most is tartod vele a kapcsolatot?

– Már nem. Újra férjhez ment. Neki az a módszere, hogy kiszípolyozza a férfiakat... Itt, a Délpesti Kórházban ismertem meg, szerencsétlenégemre. Persze, azért vannak szép emlékeim is.

– Mi az, ami erőt ad neked a hétköznapokhoz?

– Az, hogy lehetek vissza dolgozni! Úgy kímélnék a munkahelyemen, mintha rehabilitáció lennék. Az udvaron kell dolgoznom. Megbíznak bennem.

– Örülök, ha hasznosnak érezheted magad?

– Igen. Jó, hogy dolgozhatok. No meg, azt hiszem, nem is csinálom rosszul...

– Ma már a fogyasztásról szól minden. Mi a véleményed az emberek telhetetlenségről? Hogyan látod ezt te, aki szinte semmit nem fogyasztasz...

– Megmondom őszintén, nem foglalkozom az emberekkel. Lehet, hogy önző lettem... Lehet önző egyáltalán egy hajléktalan...? Legyen meg a munkám, és a többi nem érdekel. Örülök, hogy van két mobiltelefonom. Az egyiket rádiózásra használom. És örülök, hogy van mit ennem.

– Nincs benned neheztelés, hogy a rokonaid nem karolnak fel?

– Nincs. Igazuk van. Örülnek annak, ha dolgozom, van pénzem. Ki is segítenek, no meg, én is tisztában vagyok a helyzetükkel.

– Említetted, hogy volt egy depressziós korszakod. Hogyan tettet túl magad rajta?

– Örömmel. Örömmel kell felébredni. Én örömmel látom azt, ha süt a nap. Öröm, ha csinálhatok valamit, legyen az dobozgyűjtés vagy akármi. Ezt mind pozitív dolognak tartom. Sőt – ez mások számára biztosan nevetséges –, de én minden reggel elmegyek az Erzsébet térré a templomhoz, és köszönök az Úrnak. S általában találok valamit. Mondhatni, beszélő viszonyban vagyunk. Be nem megyek, de az Urat azért tisztelem. Inkább vele beszélgetek, mint az emberekkel...

„Ebből a gödörből azért szeretnék kimászni...”

– Megjött a körútjáról, László? – kérdezik a nappali melegedő dolgozói.

– No, nem a Nagykörútról – válaszolja kedélyesen –, hanem járkáltam össze-vissza, kerestélyem.

– Mit kerestél? – veszem át a szót.

– Üres üveget, sörösdobozt, amit lehet hasznosítani... Beváltottam.

– Mennyi szokott ebből bejönni?

– Nem tudok átlagot mondani. Van úgy, hogy zéró...

– Szilveszter körül jobban megy?

– Nem feltétlenül... Nagyon sokan vagyunk a pályán...

– Emiatt még nem volt konfliktus a sorstársakkal?

– Nekem idáig nem volt. Hallottam, hogy máshol vannak összeakaszodások, hogy ki ér előbb a dobozhoz...

– Hol laksz most?

– Egy prémierű részen, egy gödörben van a sátram. Ez egy szemétbánya volt, amit most ledózeroltak. Építeni akarnak majd oda valamit.

– Ezt a gödröt te alakítottad ki?

– Nem, ez ott volt.

– Tényleg melegebb van így valamivel?

– Sokat számít. Ha egy gyertyát meggyújtok, már vetkőzni kell, olyan meleg van... Na persze, ez csak vicc volt!

– Milyen sátrad van?

– Egy volt kisteherautónak a ponyvája. Tettek rá szigetelőfóliát is.

– Milyen volt az első éjszaka, amit a szabadban kellett töltened?



– Meglepően kellemes, mert nyár volt.

– Nem bántanak ezen a kietlen környéken?

Járnak erre emberek?

– Csak kutyasétáltatók, de ők nem bántanak.

– Mióta vagy hajléktalan?

– 2005 óta vagyok az utcán. Anyám esinált valakivel egy örökösdési szerződést, így a házból kirekesztett. Amíg volt kereseti lehetőségem, albérlet után néztem. Aztán én is beleestem a depresszióba. Akkor a munka ugrott, az albérlet is ugrott, és kényszerhelyzetbe kerültem. Közben laktam két havernál is, de mind a ketten meghaltak.

– Nem olyan nehéz az embernek utcára kerülni...

– Hát, ha bejön egy depresszió... Egyedül is maradtam, megözvegyülnem, összejött minden, én meg összeomlattam.

– Korábban sem volt jó a viszonyod az édesanyáddal?

**„Menni kell,
menni kell,
hogy életben
maradjak...
A megélheté-
semet elő kell
teremtenem.
Azt mondják,
az éhenhalás
nagyon durva
dolog.”**



A párom csnált téglákból egy tűzrakó helyet... Még főzni is szoktam. A paprikás krumpli a kedvence – juj, de szereti!



– Addig jó volt, amíg vittem haz a pénzt. Megházasodtam, akkor már a feleségemnek vitem hazai. Ez nem tetszett neki.

– Mit dolgoztál korábban?

– Szerszámkészítő a szakmám, és legutóbb vasszerkezeti lakatosként dolgoztam. A kispesti piac tetőszerkezetének a befejezése hozzáam köthető.

– Gyerekeid vannak?

– Nincsenek. Egy házasságom volt, és egy élettársi kapcsolatom.

– Mi ad erőt neked naponta ahhoz, hogy felkeljél?

– Eleve az, hogy életben kell, maradjak. Menni kell, menni kell...

– Hová kell menned? Mit kell csinálnod?

– A megélhetésemet elő kell teremtenem. Azt mondják, az éhenhalás nagyon durva dolog.

– Mi történik egy hajléktalannal, ha már nem tud menni? Ha beteg a lába?

– Az nagyon nagy baj. Én is benne voltam három évvel ezelőtt egy komplett csípőtörésben. Az volt a szerencsém, hogy a műtét után még sokjáig bent tartottak a kórházban.

– Kéregetni az utcán, vagy kiállni kocsisorhoz nem szoktál?

– Nem, soha!

– Milyen gyakran eszel meleg ételt?

– Hetente 3-4 alkalommal. De olyan helyre nem megyek, ahol verekednek egymással a kajáért.

– Szoktál munkát keresni? Igaz, állást inkább az interneten keresztül lehet találni...

– Van egy irodai ismerősöm, aki ezeket megcsinálja nekem, de kiesit link vagyok én is. Sze-

rintem mindenkinék benne van a saját keze is abban, ha így megbicsaklik. Öt évet lenyomtam a „közterület-fenntartóknál”, de megmondom őszintén, nem kívánkozom oda. Nem volt egy „agymen” brigád. Beiskolázták őket, hogy meglegyen a 8 általánosuk. Nem kell a politikus nevekkel dobálózní... Elég egy kis depresszió, vagy egy válás, kisemmizés, és márás utcára lehet kerülni.

– Egyedül élsz, magadban járod az utcákat nap mint nap. Nem hiányoznak az emberek?

– Megmondom őszintén, akik a hajléktalan-szállón voltak, azok nem. Elegem volt már az erőmutatványokból, a lopásokból, a bunkóságokból.

– Az italozás mennyire elkerülhetetlen ennél az életmódnál?

– Szükséges. mindenkinék másképp. Kezdek én is függő lenni.

– Mit szeretnél az életben elérni?

– Nagyon nagy álmaim nincsenek. Ebből a gödörből azért szeretnék kimászni.

– Hogyan gondolod?

– Hálha egy munkával megkínálnak...

**„Van egy sátrunk,
abban vagyunk...”**

Hajni hat éve jár ide, a melegedőbe, pártfogói jól ismerik már. Arcára mély barázdákkal véste az idő az elmúlt hatvan év történéseit. Élettársával a közeli erdőben él, de a tulajdonos nem bánya: a töpörödött kis asszony nemesak a sárat, még a kiserdőt is tisztán tartja.



- Az olvasás nehéz lehet esténkét, ott a sátorban.
- Nem tanul otthon. Bent megtanul majd minden.
- Korábban mit dolgoztál?
- Itt, a dél-pesti kórházban dolgoztam 14 évig, azt követően a hűtő-iparban 15 évig. A munkahelyeimmel minden meg voltam elégedve... a kollégákkal nagyon jól kijöttünk...
- Nem hiányzik a munka? Vagy már fáradt vagy hozzá?
- Hiányzik, de engem már nem vesznek föl... Le vagyok rokkantosítva. Volt egy nagy műtétem hasnyálmirigyrák miatt, utána leszázalékoltak. Erre 28 ezer forintot kapok. Egy helyütt felvettek volna, ha visszamondom a rokkantnyugdíjat 3 hónapra. Ebbe nem mentem bele.
- Gyerekeitek vannak?
- Nincsenek. Kisállatok vannak. Van 3 kutyánk, macskánk.
- És az egészségi állapotod most hogyan áll?
- Nagyjából rendben van... Most a vérnyomással vagyok bajban. Hol fölmegy, hol lemegy...
- Hogy érzed, van stressz az életetekben? Talán azért ingadozik a vérnyomásod?
- Úgy nincs. Rendesen szedem a gyógyszereket.
- Milyen praktikák vannak, amivel ki lehet bírni ezt a szörnyű hideget? Amikor kemény tél van, esetleg inni kell, hogy kibírjátok...
- Nem szükséges. Ha van meleg teánk, az nekünk elég. Csak kibírjuk... Mozogni kell!
- Mennyit alszotok? Hány fok van a sátorban?
- Úgy három fokkal van melegebb a sátorban, mint kint. Egy paplan-nal és két pléddel takarózom. Az elég. Végigalusszuk az éjszakát. Jó korán fekszünk, amikor sötétedik. A párom fél hétkor kel.
- Nem álmodtok arról, hogy egyszer lesz egy lakásotok?
- Dehogynem... De ahhoz lottózní kell.
- Idősotthonra nem gondoltál?
- Nem, nem... Jobb idekint. Már megszoktuk.
- Mitől félsz? Hogy nem lennél a magad ura? Az évek műlásával csak kell a biztonság...
- Itt is mondták, menjünk a szállóra, de nem...
- Mit jelent neked a szabadság?
- Nyáron nagyon élvezetes. Jó ott lenni a szabadban, madarakra ébredni, állatokat látni – van ott őz, fácán, mindenféle vad...
- Szóval, nem cserélnéd el ezt az életet... Mindig is ilyen elégedett típus voltál? Nem vágytál nagyra?
- Nem, sohasem. Ami volt,azzal meg voltam elégedve.

Szász Ágnes



– Hajni, elmondanád, hogyan kerültél utcára?

– Amikor meghalt az élettársam, akivel 26 évig voltunk együtt, el kellett adni az ő lakását. A fiai kérték az apai örökséget. Nekem maradt 2 millió forintom, de kevés volt ahhoz, hogy lakást vegyek belőle. Albérletbe mentem a mostani élettársammal, de amikor elvesztettem az állásomat, nem tudtam tovább fizetni.

– Egyik napról a másikra nem volt hol aludnod? A rokonok segítségére nem gondolhattál?

– Nem, ők messze laknak, vidéken. Ott én nem tudnék megszokni...

– Hogy érint benneteket ez a tél? Hol vagytok éjszaka? A szállón?

– Nem, dehogy... Az erdőben. Kaptunk segítést. Van egy sátrunk, abban vagyunk.

– Egy sátorban? Tudtok fűteni, tüzet rakni?

– A párom csinált téglákból egy tűzrakó helyet... Még főzni is szoktam. A paprikás krumpli a kedvence – juj, de szereti!

– Nem zavar benneteket senki? Nem bántanak?

– Nem.

– Hallani arról, hogy a hajléktalanok között is kiépül egyfajta hierarchia. Felosztott területek vannak, melyeket tiszteletben kell tartani...

– Nálunk nincs ilyen.

– Látsz esélyt arra, hogy kilábaljatok ebből az állapotból?

– Ki lehet jönni, de nagyon nehezen. Most a párom dolgozik. A „közhasznúknál” van, és a közmunkaprogramban iskolába jár.

– Mit tanul?

– Ő sem tudja még, majd eldől... neki szakmája van, festő.